

marktverkenning kunsteducatie - professionele kunst

Onderzoek uitgevoerd door Marjo van Hoorn en Bureau Bert de Groot
in opdracht van het LOKV.

© LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie, Utrecht 1996.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, of worden opgeslagen in een elektronisch bestand, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

Het voorliggende onderzoek is uitgevoerd in opdracht van en in samenwerking met de stafafdeling Onderzoek en Ontwikkeling (O&O) van het LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Door middel van dergelijke onderzoeksactiviteiten ondersteunt de afdeling O&O de projecten van het LOKV en het instituutsbeleid op de langere termijn.

Het onderzoek *Marktverkenning kunsteducatie - professionele kunst* vormt een aanvulling op het onderzoek *Kunsteducatie: trend en behoeften* (LOKV, 1994). In laatstgenoemde onderzoek zijn destijds slechts enkele professionele kunstproducenten bevroegd en het LOKV achtte het noodzakelijk een aanvullend onderzoek te doen naar trends op het gebied van de kunsteducatie in deze sector.

Zo is in *Marktverkenning kunsteducatie - professionele kunst* informatie verzameld over de huidige situatie, over de trends en de behoeften op educatief terrein bij professionele kunstproducenten en kunstinstellingen. Deze informatie heeft vooral gediend als ondersteuning van de beleidsvorming van het LOKV in de periode 1997-2000.

Het onderzoek is explorierend van karakter; voor het LOKV is het een eerste marktverkenning op dit terrein.

Marjo van Hoorn
stafmedewerker Onderzoek en Ontwikkeling
januari 1996

In opdracht van de afdeling O&O zijn onder andere de volgende onderzoeken verricht. De onderzoeksrapporten kunt u raadplegen in de LOKV-bibliotheek.

- *Programma Onderzoek Kunsteducatie*, Toon Kort, LOKV 1992.
- *Het cursus-aanbod van wereldmuziekscholen*, B&A Groep, LOKV 1994.
- *Premieregeling basisonderwijs*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1994.
- *Kunstmagneetscholen, een literatuurstudie*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1994.
- *Inventarisatie kunstaanbod*, Ton Dijkstra, LOKV 1994.
- *Determinanten van leren over kunst*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1994.
- *Een premie op cultuur. Een onderzoek naar de stimuleringsregeling basisonderwijs van het LOKV*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1994.
- *Trends in onderzoek*, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1995.

-
- *Kunsteducatie: trend en behoeften*, René Bot, Bert de Groot, Marjo van Hoorn, LOKV 1995.
 - *Het LOKV op weg*, B&A Groep, LOKV 1995.
 - *Marktonderzoek 'Kunst in de basisschool'*, Bert de Groot, LOKV 1995.
 - *Kunst na school. Verslag van het onderzoek*, Wil Oud en Folkert Haanstra, SCO-Kohnstamm Instituut, LOKV 1995.
 - *Samenwerking tussen kunsteducatie, amateurkunst en professionele kunst. Verslag van een onderzoek*, Bureau Driessen, LOKV 1995.

MARKTVERKENNING KUNSTEDUCATIE - PROFESSIONELE KUNST

INHOUD

1.	Inleiding	1
2.	Onderzoeksopzet	3
3.	Podia	7
4.	Theatergezelschappen	10
5.	Dansgezelschappen	13
6.	Muziekgezelschappen en solisten	15
7.	Filmhuizen	18
8.	Bibliotheken	20
9.	Musea beeldende kunst	22
10.	Conclusies	24

Bijlage 1: Vragenlijst

Bijlage 2: Bronnen

Bijlage 3: Literatuur

1. INLEIDING

Het LOKV signaleert een toenemende interesse bij professionele kunstenaars en kunstinstellingen om educatieve activiteiten te ontwikkelen. Het lijkt er op dat zij steeds vaker om inhoudelijke en/of financiële redenen hun takenpakket aanpassen en zich ook richten op de kunsteducatieve markt. Deze behoefte wordt nog eens verstrekt door uitspraken van staatssecretaris Nuis in deze : ' Hoewel ik subsidievoorwaarden of verplichtingen niet uitsluit, zie ik liever dat gezelschappen en orkesten geholpen door de juiste financiële prikkels op eigen kracht het belang van een overtuigend bereik van jongeren inzien. Het zou prachtig zijn wanneer aan het eind van het volgend kunstenplan - om een streefgetal te noemen - 10 procent van het eigen publiek bestaat uit jongeren' ¹.

Wellicht hebben de ontwikkelingen bij deze groepen gevolgen voor het werk van het LOKV en dient het instituut een actievere rol hierin te spelen.

In het rapport 'Kunsteducatie: trend en behoeften' ² is informatie verzameld over trends en behoeften die van belang zijn voor het toekomstige beleid van het LOKV. Er zijn echter slechts enkele professionele kunstinstellingen en - producenten bevroegd en daarom werd een aanvullend, explorerend onderzoek naar trends in deze sector noodzakelijk geacht. Naar aanleiding hiervan zijn, ter voorbereiding van het LOKV-beleidsplan voor de Kunstenplan-periode 1997-2000, de trends en behoeften van professionele kunstinstellingen en producenten op het gebied van kunsteducatie nader onderzocht.

Dit rapport beschrijft de bevindingen van het onderzoek.

Het doel van het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Het verzamelen van informatie over de huidige situatie, trends en behoeften op educatief terrein bij professionele kunstproducenten en kunstinstellingen ten behoeve van de beleidsvorming van het LOKV in de periode 1997-2000.

Het LOKV bakent het begrip 'kunsteducatie' af naar doelgroep en karakter. In dit onderzoek is daarom de volgende werkdefinitie van kunsteducatie gehanteerd: er is sprake van kunsteducatie wanneer kunstproducten aan kinderen en jongeren worden aangeboden met enige vorm van begeleiding. Deze begeleiding kan in omvang en karakter variëren, maar is wel een noodzakelijke voorwaarde. Zo kan de begeleiding bijvoorbeeld beperkt blijven tot het leveren van een simpele docentenhandleiding, maar begeleiding kan ook uitgebreide instructiedagen voor docenten, verwerkingslessen en excursies voor leerlingen omvatten.

Dit is het eerste marktonderzoek op het terrein van de professionele kunst. Het onderzoek is daarom explorerend van karakter. Het is een eerste verkenning van de markt. Diverse professionele kunstenaars en -instellingen zijn nu reeds betrokken bij LOKV-activiteiten zoals zichtbaar wordt in het filmaanbod, schoolconcerten, theater- en dansvoorstellingen, regionale samenwerkingsprojecten, festivals en dergelijke.

Het LOKV heeft slechts incidenteel producten of diensten die specifiek voor professionele kunstinstellingen en -producenten bestemd zijn.

¹Uit: brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, d.d. 16-11-1995 met als onderwerpen: flexibilisering cultuurbudget en toekomst van de podiumkunsten.

²Kunsteducatie: trend en behoeften, René Bot, Bert de Groot en Marjo van Hoorn, LOKV, Utrecht, 1995.

Het onderzoek richt zich dan ook op de wensen en behoeften van professionele kunstinstellingen en -producenten als het gaat om de uitvoering van educatieve activiteiten en de knelpunten die zij ervaren bij het uitvoeren daarvan. Terreinen waarop het LOKV eventueel diensten of produkten zou kunnen aanbieden.

Het onderzoek is uitgevoerd door Marjo van Hoorn, stafmedewerker Onderzoek en Ontwikkeling van het LOKV en Bureau Bert de Groot.

2. BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEK

Het onderzoek is gefaseerd uitgevoerd. Er zijn vier stappen te onderscheiden: de selectie van kunstinstituten en producenten (1); het opstellen van de vragenlijst (2); het veldwerk (3) en de rapportage (4).

Stap 1

In de eerste stap zijn de te onderzoeken kunstinstituten en -producenten geselecteerd. Van de kunstinstituten zijn de concertzalen, schouwburgen, kleine podia, filmhuizen, musea beeldende kunst en bibliotheken in het onderzoek opgenomen. Het onderzoek onder de kunstproducenten heeft zich gericht op de podiumkunstenaars die hun produkt zelf aan het publiek aanbieden zoals dans-, theater-, en muziekgroepen, en ook individuele musici.

Filmmakers, schrijvers en beeldend kunstenaars zijn niet in het onderzoek betrokken. De makers van (jeugd)films en (jeugd)schrijvers presenteren immers zelf hun produkten doorgaans niet aan het publiek. Beeldend kunstenaars doen dit soms wel, maar voorzover bekend zijn er geen beeldend kunstenaars die zich met een aanbod specifiek tot kinderen en jongeren richten.

Er zijn twee onderzoeksgroepen onderscheiden: een landelijke en een regionale. Tot het *landelijk niveau* zijn instituten en producenten gerekend die een meerjarige subsidie ontvangen in het kader van het Kunstenplan³ en de rijksmusea beeldende kunst. In totaal 145 instituten en producenten zijn in deze onderzoeksgroep opgenomen.

Op *regionaal niveau* zijn de volgende categorieën onderscheiden te weten:

schouwburgen/concertzalen, kleine podia, filmhuizen, bibliotheken en de niet-rijksmusea beeldende kunst. De theater-, dans- en muziekgezelschappen, jazzgroepen, individuele musici en popmusici die géén meerjarige subsidie ontvangen in het kader van het Kunstenplan zijn eveneens tot het regionale niveau gerekend. De gegevens over namen en adressen zijn verzameld uit de bestanden van landelijke organisaties zoals de Vereniging van Schouwburg- en Concertzaal Directeuren (VSCD)', Theater Netwerk Nederland en het Nederlands Impresariaat en met hulp van Culturele Raden of Stichtingen voor Kunst en Cultuur.

Aldus is een onderzoekspopulatie samengesteld van 2.832 regionale kunstinstituten en -producenten. At random zijn hieruit per categorie 10 instituten of personen getrokken. Om budgettaire redenen is voor de beperkte omvang van deze steekproeven is gekozen. De steekproeven uit schouwburgen, podia, filmhuizen en bibliotheken zijn in tweede instantie opgehoogd tot 20 om ook in die categorieën een redelijk aantal instituten of personen te interviewen dat actief is op educatief terrein. Bij de categorie popmusici is geen steekproef getrokken, maar zijn die vier musici ondervraagd waarvan bij Stichting Popmuziek Nederland bekend is dat zij zich op het basis- of voortgezet onderwijs richten. In totaal zijn zo 144 regionale professionele kunst instituten en professionele kunst producenten in het onderzoek betrokken.

Stap 2

In de tweede stap is de vragenlijst voor de telefonische interviews opgesteld (zie bijlage1). Dit is gebeurd in overleg met die stafmedewerkers van het LOKV die in hun werk met de te onderzoeken kunstinstituten en kunstproducenten te maken hebben. De concept-vragenlijsten zijn voorts getest

³Investeren in cultuur. Nota cultuurbeleid 1993-1996. Ministerie van WVC, SDU, Den Haag, 1992.

bij enkele instellingen en producenten. Deze testinterviews zijn daarop aangevuld met ontbrekende gegevens en bij de rapportage als reguliere interviews opgenomen.

Stap 3

In de derde fase heeft het veldwerk plaatsgevonden. Dit is in twee rondes uitgevoerd. In de eerste ronde zijn de in stap 1 geselecteerde kunstinstellingen en -producenten telefonisch benaderd met de vraag of zij op een of andere manier actief zijn op het terrein van de kunsteducatie.

In totaal bleken 55 landelijke en 54 regionale instellingen en producenten kunsteducatieve activiteiten aan te bieden. Zowel landelijk als regionaal blijkt een gelijk percentage professionele kunstinstellingen en -producenten actief op kunsteducatief terrein (42%).

Met deze 55 landelijke, respectievelijk 54 regionale kunstinstellingen en -producenten zijn afspraken gemaakt voor een telefonisch interview.

De in totaal 109 interviews hebben plaatsgevonden in de maanden september, oktober en begin november 1995.

Met veertien van de 145 landelijke en veertien van de 144 regionale instellingen en producenten heeft geen interview plaatsgevonden (geen respons 10%). Dit kwam meestal omdat ook na herhaalde pogingen geen contact gemaakt kon worden. Slechts een enkele respondent weigerde medewerking en eenmaal kon niet meegewerkt worden omdat de betreffende functionaris niet aanwezig was.

Stap 4

In de vierde en laatste stap zijn de resultaten van het veldwerk (stap 3) beschreven, waarvan dit rapport het resultaat is. Het bleek niet mogelijk om te rapporteren over de omvang van het publieksbereik van het educatieve werk. Sommige respondenten noemden wel aantallen, maar de antwoorden op deze vraag waren zo onvolledig dat hierover geen uitspraken te doen zijn.

Hieronder volgt een overzicht in tabellen van de onderzoekspopulatie.

Tabel 2.1 Onderzoekspopulatie in aantallen

	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons	totaal
landelijk	55	76	14	145
regionaal	54	76	14	144
totaal	109	152	28	289

Tabel 2.2 Onderzoekspopulatie in procenten exclusief geen respons

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
landelijk	42	58	100
regionaal	42	58	100
totaal	42	58	100

Tabel 2.3 Landelijke kunstinstituten en -producenten in aantal

	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons	totaal
theaterproducenten	35	29	6	70
dansproducenten	5	14	1	20
muziekproducenten	11	33	3	47
rijksmusea bk	4	-	4	8
totaal	55	77	13	145

Tabel 2.4 Regionale kunstinstellingen en -producenten in aantal

	populatie	steek- proef	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons
schouwburg	124	20	7	12	1
kl. podia	146	20	3	10	4
theaterprod.	450	10	3	7	-
dansprod.	158	10	1	6	1
muziekprod.	512	10	7	6	2
solisten	450	10	3	7	-
jazz	205	10	2	6	2
popmusici	28	4	3	1	-
filmhuizen	124	20	9	10	1
bibliotheken	551	20	11	6	-
musea bk	125	10	10	-	-
totaal	2.832	144	54	76	14

3. PODIA

Nederland telt 124 grote en middelgrote schouwburgen en concertzalen waarvan er 120 zijn aangesloten bij de Vereniging van Schouwburg- en Concertzaal Directeuren (VSCD). Deze categorie wordt hierna als de 'grote podia' omschreven. Daarnaast zijn er 146 zogenaamde 'kleine podia' geteld. Deze laatste categorie bestaat voornamelijk uit theaters die voorstellingen of concerten programmeren waarvoor slechts een klein publiek belangstelling heeft. Een scherp onderscheid in karakter van de programmering tussen de grote en kleine podia is echter niet te maken.

Tabel 3.1 Kunsteducatie-aanbod bij podia in aantallen

	populatie	met KE aanbod	geen KE aanbod	non respons	steekproef
grote	124	7	12	1	20
kleine	146	3	13	4	20
totaal	270	10	25	5	40

Tabel 3.2 Kunsteducatie-aanbod bij podia in procenten

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
grote	37	63	100
kleine	19	81	100

Ruim zestig procent van de grote podia uit de steekproef is zelf niet actief op het terrein van de kunsteducatie. Bij de kleine podia ligt dit percentage zelfs boven de tachtig. Deze podia beperken zich doorgaans tot het aanbieden van voorstellingen of leveren faciliteiten, zoals zaalverhuur. Kunsteducatieve activiteiten of publieksbegeleiding wordt aan anderen, zoals gezelschappen, onderwijsinstellingen of kunsteducatieinstellingen overgelaten. Slechts een enkele respondent noemt tijd- of geldgebrek als reden om op dit terrein geen activiteiten te ontwikkelen.

Van de grote podia is 37 procent en van de kleine podia is 19 procent uit de steekproef actief op het terrein van de kunsteducatie. Hierna zal in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd worden over deze podia. De percentages of aandelen die worden genoemd, betreffen derhalve alleen de podia met kunsteducatief aanbod.

Motivatie

Gemiddeld genomen zijn de podia meer dan 7 jaar actief op educatief terrein. De motivatie hiervoor is overwegend van inhoudelijke aard: toneel aantrekkelijk maken voor kinderen; uitleggen wat kunst is

en verbreding van de belevingswereld. Daarnaast noemen enkele respondenten kunsteducatie als investering in de toekomst: de jeugd is het publiek van morgen. Slechts één podium onderneemt kunsteducatieve activiteiten in opdracht van derden. Het doel dat men wil bereiken met het kunsteducatieve werk hangt nauw samen met de motivatie om dit te doen. De inhoudelijke doelen prevaleren: kinderen laten zien wat kunst is; jeugd meer laten genieten van theater door hen goed voor te bereiden en verbreding van de belevingswereld. Daarnaast willen de podia door kunsteducatie meer publiek trekken; nu of in de toekomst.

De meeste podia ontvangen geen subsidie voor hun kunsteducatieve werk. Twee van de tien podia ontvangen wel geld; van de provincie respectievelijk van de gemeente.

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Een belangrijk deel van de podia (70%) programmeert speciaal voor kinderen en jongeren. Zij brengen vrije producties voor deze doelgroepen. Twee podia programmeren daarbij ook voorstellingen exclusief voor het basisonderwijs, slechts één podium brengt producties speciaal voor het voortgezet onderwijs.

Het kunsteducatief aanbod richt zich voornamelijk op leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs (70 resp. 60%). Daarnaast richten de podia zich met dit aanbod op het eigen publiek (50%) en op docenten (30%).

Het aanbod bestaat voornamelijk uit begeleiding bij voorstellingen. Enkele podia stellen zelf lesbrieven samen, laten leerlingen van het voortgezet onderwijs recensies schrijven, of adviseren docenten. Zij bieden workshops en lezingen aan of presenteren bij een voorstelling bijvoorbeeld een interview met de choreograaf. Eén podium geeft rondleidingen voor scholen en voor het eigen publiek, een ander podium biedt een cursus aan.

Trends

Op de vraag welke trends en ontwikkelingen zich in de professionele podiumkunst gericht op kinderen en jongeren zullen voordoen in de toekomstige Kunstenplanperiode, moesten vele respondenten het antwoord schuldig blijven. Voorzover daarover wel ideeën bestaan, blijkt de verwachting te zijn dat kunsteducatie een grotere rol zal gaan spelen. Verder verwachten de podia dat er meer professionele (vrije) producties speciaal afgestemd op de smaak van jongeren zullen komen. Ook verwachten de podia dat multi-media in deze producties voor jongeren een grotere rol zullen gaan spelen.

Knelpunten

Voorzover zich knelpunten voordoen bij het educatief aanbod betreft dit vooral de financiering en het gebrek aan mankracht bij de uitvoering. Daarnaast doen zich knelpunten voor op het terrein van de promotie.

Voorstellingen zijn soms te duur voor scholen en soms is het moeilijk om scholen te interesseren.

Op de vraag of externe expertise en ervaring welkom zou zijn, heeft de helft van de podia met kunsteducatief aanbod positief geantwoord. De behoeften zijn echter nogal divers en er is geen duidelijke lijn aan te geven in de behoefte aan kennis en expertise. Genoemd zijn meer kennis over onderwijsmethodieken, over financiering, over het educatief werk van collega-instellingen, deskundigheidsbevordering en meer kennis over de doelgroep jongeren.

Samenwerking

Alle podia werken samen met derden bij het kunsteducatief aanbod. De belangrijkste samenwerkingspartners zijn de steunfunctieinstellingen. Zestig procent van de podia werkt hiermee

samen. Verder wordt er samengewerkt met free lance docenten, het basis- en voortgezet onderwijs en collega-podia.

Veertig procent van de podia met kunsteducatief aanbod werkt samen met het LOKV. Zij bieden voorstellingen aan uit het LOKV-aanbod of voeren gezamenlijk projecten uit (voortgezet onderwijs). Zij zijn tevreden over de kwaliteit van de samenwerking.

Conclusie

Het merendeel van de 270 podia in Nederland beperkt zich tot het programmeren van voorstellingen of het bieden van faciliteiten aan gezelschappen. Gebleken is dat 37 % van de grote en 19 % van de kleine podia uit de steekproef zelf actief zijn op kunsteducatief terrein. Als we deze percentages vertalen naar de totale populatie betekent dit, dat ruim 70 podia mogelijk geïnteresseerd zijn in diensten/produkten op het gebied van kunsteducatie; 46 grote en 28 kleine podia . De helft van de podia met kunsteducatief aanbod zegt geen behoefte te hebben aan externe expertise. Er is dus een potentiële markt voor diensten en produkten van het LOKV die derhalve rond de 35 podia geschat worden. De interviews wijzen evenwel niet op een duidelijke behoefte aan een bepaald produkt.

4. THEATERGEZELSCHAPPEN

De overheid verschaft aan 70 theatergezelschappen een meerjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan. Deze gezelschappen worden hierna de landelijke gezelschappen genoemd. Daarnaast zijn er maar liefst 520 andere theatergezelschappen in ons land geteld die professioneel theater maken en die hierna als regionaal worden omschreven. Ruim de helft van de landelijke gezelschappen en dertig procent van de regionale gezelschappen uit de steekproef zijn actief op educatief terrein. De andere theatergezelschappen zijn dat dus niet. Zij beperken zich tot het geven van voorstellingen en/of zijn van mening dat kunsteducatie niet past bij hun vorm van theatermaken. Verder vinden enkele zichzelf te klein of hebben nog geen beleid op dit terrein. Rekening houdend met de beperkte omvang van de steekproef, lijkt het er toch op dat de regionale theatermakers minder vaak kunsteducatieve activiteiten aanbieden, dan de landelijke.

Tabel 4.1 Kunsteducatie-aanbod bij theatergezelschappen in aantallen

	populatie	steek-proef	met KE aanbod	geen KE aanbod	non respons
landelijk	70	70	35	29	6
regionaal	450	10	3	7	-
totaal	520	80	38	36	6

Tabel 4.2 Kunsteducatie-aanbod bij theatergezelschappen in procenten

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
landelijk	55	45	100
regionaal	30	70	100

Van de landelijke theatergezelschappen is 55 procent actief op het gebied van de kunsteducatie. Bij de regionale groepen ligt dit percentage op dertig procent. Hierna zal in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd worden over de theatergezelschappen met een of andere vorm van kunsteducatief aanbod. De percentages die worden genoemd betreffen derhalve alleen deze gezelschappen.

Motivatie

De theaterproducenten zijn gemiddeld 6,4 jaar actief op educatief terrein. Enkele theatergezelschappen moeten nog met de uitvoering beginnen en het educatief werk verkeert bij hen nog in een beginfase. Het repertoire van de groepen is divers en loopt uiteen van klassiek tot experimenteel en surrealistisch. Ruim veertig procent van de theatergezelschappen met een kunsteducatief aanbod is gespecialiseerd in jeugdtheater.

De motivatie om producties educatief te begeleiden is voor meer dan de helft van de groepen

inhoudelijk getint. De gezelschappen willen graag meer achtergrondinformatie geven over de theaterproductie, het publiek meer bij het toneel betrekken, het publiek bewuster naar de voorstelling laten kijken, of de persoonlijke ontwikkeling van kinderen stimuleren. Uiteindelijk hopen vele hiermee ook nieuw publiek voor het toneel te winnen. Ruim een kwart noemt als enige motivatie voor hun educatief werk het trekken van meer publiek of het investeren in het publiek van de toekomst. Ongeveer vijftien procent doet aan educatie omdat er vraag naar is vanuit het onderwijs of omdat de subsidiegever dit eist.

Bijna een vierde van de theatergezelschappen ontvangt subsidies voor hun educatieve werk van de landelijke of gemeentelijke overheid, en/of het LOKV. Slechts twee (landelijk werkende) theatergezelschappen krijgen steun van het bedrijfsleven.

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Meer dan de helft van de theatergezelschappen maakt speciale producties voor kinderen of jongeren. Zij richten zich iets vaker tot kinderen dan tot jongeren. Vaak gaat het om vrije producties die ook exclusief aan basisscholen respectievelijk het voortgezet onderwijs worden aangeboden. Deze bevindingen sluiten aan bij de bevindingen uit het onderzoek 'Probleemverkenning Kunst-aan-Bod'⁴, waarin het kunstaanbod voor het onderwijs van 49 bemiddelende instellingen is geanalyseerd. Theater besloeg het grootste deel van dit aanbod met ruim 36%.

Het educatief werk bestaat voornamelijk uit vormen van publieksbegeleiding bij voorstellingen en het samenstellen van lespakketten of lesbrieven. Daarnaast adviseren veel gezelschappen onderwijsinstellingen. Ongeveer de helft organiseert workshops, geeft cursussen of lezingen zowel speciaal voor het onderwijs als voor het eigen publiek.

Knelpunten

De helft van de theatergezelschappen ervaren knelpunten op het gebied van de financiering van hun educatief werk. Ook de problemen die zich voordoen in de uitvoeringsfeer, en in mindere mate ook bij de ontwikkeling van materiaal, hebben vaak een financiële achtergrond: gebrek aan mankracht. Enkele groepen hebben problemen bij de samenwerking met scholen. Het promoten van het kunsteducatief aanbod bij het onderwijs geeft ongeveer een kwart van de groepen hoofdbrekens vooral vanwege de vele tijd die dat vraagt.

Gevraagd is op welke terreinen de theatergezelschappen externe expertise en ervaring zouden kunnen gebruiken. Ongeveer tachtig procent kan dit op een of ander terrein wel gebruiken. Bijna een derde heeft behoefte aan hulp bij de ontwikkeling van lespakketten, workshops en cursussen. Een kwart heeft behoefte aan deskundigheidsbevordering, en een vijfde wil graag informatie uitwisselen met collegae. Externe expertise bij de promotie, bij het vinden van financiering en bij het bevorderen van de regionale samenwerking wordt door enkele groepen genoemd.

Samenwerking

De meeste theatergezelschappen werken samen met anderen bij de ontwikkeling en uitvoering van het educatieve werk. Ruim de helft werkt samen met steunfunctie-instellingen. Een derde werkt samen met het voortgezet onderwijs en een zesde met het basisonderwijs. Vaak wordt ook met collega-theaterproducenten samengewerkt (ongeveer een vierde). Het LOKV is een samenwerkingspartner voor één vijfde van de theatergezelschappen. Verder zijn als samenwerkingspartners genoemd free lance docenten, hogeschool of universiteit, theaters, bemiddelaars, het Nederlands Theater Instituut

⁴Probleemverkenning Kunst-aan-Bod, Marjo van Hoorn en Jacob Oostwoud Wijdenes, SCO-Kohnstamm Instituut/LOKV, Amsterdam, 1996

en de Vereniging Vlakke Vloer Theaters. Eén groep werkt samen met een schoolbegeleidingsdienst. De samenwerking verloopt over het algemeen goed. Problemen doen zich vooral op regionaal niveau voor, waarbij tijdgebrek weer als belangrijkste probleem wordt genoemd. Enkele gezelschappen melden knelpunten in de samenwerking met instellingen voor kunstzinnige vorming. Zoals gezegd werkt een vijfde van de gezelschappen samen met het LOKV. Deze samenwerking bestaat grotendeels uit het gezamenlijk ontwikkelen of aanbieden van projecten, en/of de groepen ontvangen financiële steun van het LOKV. Het oordeel over de kwaliteit van de dienstverlening door het LOKV is over het algemeen goed.

Trends

Tot slot is gevraagd welke trends en ontwikkelingen zich bij het professionele theater voor kinderen en jongeren in de komende Kunstenplanperiode zullen voordoen.

De gezelschappen verwachten dat educatie een belangrijker rol gaat innemen bij het theater voor kinderen. Zowel bij het basisonderwijs als bij de subsidiegevers zal de aandacht voor kunsteducatie toenemen en de theatergezelschappen zullen daarop inspelen, waarschijnlijk ook met nieuwe vormen van publieksbegeleiding.

Ook denkt men dat er meer aandacht komt voor jongeren. Mogelijk zullen er meer (met name vrije) theaterproducties komen speciaal voor deze groep. Er bestaat bij sommige jeugdtheatergezelschappen zelfs angst voor concurrentie van gezelschappen die traditioneel voor volwassenen spelen. Sommigen verwachten meer festivals en theaterproducties waarbij verschillende kunstdisciplines samenkomen en gebruik gemaakt wordt van multi-media. Zowel voor kinderen als jongeren verwachten sommigen meer grote producties in theaters, anderen zien juist meer korte en bondige producties voor kleinere groepen.

Conclusie

De helft van de 70 landelijke theatergezelschappen is actief op kunsteducatief terrein. Van de 450 regionale groepen ontplooit dertig procent activiteiten op dit terrein. Dit laatste percentage moet - gezien de beperkte omvang van de steekproef - met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Aangezien we echter niet over betere cijfers beschikken, gaan we ervan uit dat dit percentage ongeveer klopt. Dit betekent dan dat op dit moment 35 landelijke en 135 regionale theatergezelschappen mogelijk geïnteresseerd zijn in diensten of producten van het LOKV op het gebied van kunsteducatie. Ongeveer een vijfde daarvan werkt op dit moment reeds samen met het LOKV.

Er is bij de theatergezelschappen zeker een markt voor producten of diensten op kunsteducatief, ook al is de vraag erg divers. De gezelschappen hebben het meest behoefte aan hulp bij de ontwikkeling van lespakketten, workshops en cursussen (een derde van de ondervraagden, dat zijn ongeveer 50 tot 60 gezelschappen). Een kwart wil meer aan deskundigheidsbevordering doen, en een vijfde wil graag informatie uitwisselen met collegae. Behoeftes aan externe expertise bij de promotie, bij het vinden van financiering en bij het bevorderen van de regionale samenwerking wordt door enkele gezelschappen genoemd.

5. DANSGEZELSCHAPPEN

Wij telden in Nederland 178 professionele dansgezelschappen. Twintig hiervan ontvangen een meerjarige subsidie in het kader van het Kunstenplan en worden hierna landelijk genoemd. Een kwart van deze landelijke dansgezelschappen is actief op educatief terrein. Van de overige dansgezelschappen, hierna omschreven als regionale gezelschappen, is dat slechts zo'n 10 procent.

Tabel 5.1 Kunsteducatie-aanbod bij dansgezelschappen in aantallen

	populatie	steek proef	met KE aanbod	geen KE aanbod	non respons
landelijk	20	20	5	14	1
regionaal	158	10	1	8	1
totaal	178	30	6	22	2

Tabel 5.2 Kunsteducatie-aanbod bij dansgezelschappen in procenten

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
landelijk	26	74	100
regionaal	11	89	100

De meeste landelijke dansgezelschappen evenals de overgrote meerderheid van de regionale gezelschappen beperken zich tot voorstellingen. Kunsteducatie valt voor hen buiten hun taakstelling. Een paar gezelschappen geven als reden dat ze daarvoor te klein zijn. Sommige dansgezelschappen geven wel lessen, maar deze zijn bestemd voor professionele dansers.

De gezelschappen die wel enig educatief aanbod hebben, doen dit gemiddeld al ruim 11 jaar. Het zijn voornamelijk dansgezelschappen met een modern repertoire, een 'gemengd' repertoire, een dansgroep die werelddans brengt en een jeugddanstheater.

Hierna zal in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd worden over de dansgezelschappen met een of andere vorm van kunsteducatief aanbod. De percentages die worden genoemd betreffen derhalve alleen deze dansgezelschappen.

Motivatie

De motivatie om kunsteducatieve activiteiten te verzorgen ligt vooral in het feit dat het meer en nieuw publiek trekt. Kunsteducatie wordt gezien als investering in de toekomst. Enkele dansgezelschappen noemen de vraag van het publiek en onderwijs als reden om naast de voorstellingen educatieve activiteiten te organiseren. Een aantal gezelschappen ontvangt daarbij financiële steun : één van de landelijke overheid, enkele van de provincie en/of het bedrijfsleven.

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Twee van de zes gezelschappen maken speciale dansproducties voor kinderen of jongeren. Eén

gezelschap heeft zowel vrije voorstellingen voor kinderen als voor basisscholen. Het andere gezelschap maakt speciale produkties voor het voortgezet onderwijs.

De meest voorkomende vorm van educatie is begeleiding van het publiek bij voorstellingen. Slechts één gezelschap richt zich daarbij op het reguliere eigen publiek, de anderen richten zich op het onderwijs. De helft van de gezelschappen informeren en adviseren ook onderwijsinstellingen. Daarnaast worden er lezingen en cursussen gegeven, voornamelijk voor het eigen publiek. Eén gezelschap organiseert open dagen voor het publiek.

De helft van de dansgezelschappen vinden het promoten van hun educatief werk problematisch. Dit komt dan vooral door gebrek aan mankracht. Sommige gezelschappen hebben problemen met de financiering van het educatief werk. Slechts een derde van de gezelschappen heeft behoefte aan externe expertise (deskundigheidsbevordering en informatieuitwisseling met collega's).

Samenwerking

Er wordt samengewerkt in regionale overleggroepen en met steunfunctie-instellingen. Een dansgroep werkt samen met een amateurvereniging, en een ander met een schouwburg. Problemen hierbij zijn niet gerapporteerd. Geen enkele dansgroep werkte op het moment van het onderzoek samen met het LOKV. Wel maakt een groep deel uit van het LOKV aanbod.

Trends

De respondenten hebben weinig ideeën over de trends en ontwikkelingen die zich bij de professionele dans voor kinderen en jongeren in de volgende Kunstenplanperiode zullen voordoen. Voorzover deze ideeën er wel zijn, verwacht men meer danstheater speciaal voor deze doelgroepen, meer gebruik van nieuwe media en meer aansluiting van de danskunst bij wat er op televisie te zien is.

Conclusie

Van de 178 dansgezelschappen biedt slechts een klein deel enige vorm van kunsteducatie aan. Landelijk gezien zijn dit vijf gezelschappen en regionaal waarschijnlijk zo'n 17 gezelschappen. Dit laatste aantal is berekend onder de aanname dat inderdaad slechts elf procent van de 158 regionale dansgezelschappen kunsteducatief aanbod heeft. De huidige potentiële markt voor kunsteducatieve diensten of producten van het LOKV bedraagt dus mogelijke 20 klanten. Slechts een derde daarvan heeft behoefte aan educatieve producten of diensten.

6. MUZIEKGEZELSCAPPEN EN SOLISTEN

Bijna 1.200 professionele gezelschappen en solisten verdienen in Nederland hun brood met het maken van muziek. Ongeveer een kwart daarvan begeleidt dit werk met enige vorm van kunsteducatie. Dit geldt voor alle categorieën die bij de steekproeftrekking in dit onderzoek betrokken zijn. Uitzondering hierop zijn de vier popmusici die niet door willekeurige trekking in de steekproef zijn terecht gekomen, maar die geselecteerd zijn omdat zij als popdocent voor het regulier onderwijs werken. Zij scoren uiteraard hoog wat betreft hun kunsteducatief aanbod.

Tabel 6.1 Kunsteducatie-aanbod bij muziekgezelschappen en solisten in aantallen

	populatie	steek-proef	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons
gezelschap. landelijk	47	47	11	33	3
gezelschap. regionaal	512	47	2	6	2
solisten	405	10	3	7	-
jazz	205	10	2	6	2
popmusici	28	4	3	1	-
totaal	1.197	81	21	53	7

Tabel 6.2 Kunsteducatie-aanbod bij muziekgezelschappen en solisten in procenten

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
gezelschap. landelijk	25	75	100
gezelschap. regionaal	25	75	100
solisten	30	70	100
jazz	25	75	100
popmusici	75	25	100

Evenals bij de andere kunstproducenten worden de producenten die meerjarig subsidie ontvangen op basis van het Kunstenplan landelijk genoemd. De overige muziekgezelschappen worden in dit onderzoek als regionaal aangemerkt. Aangezien de aantallen in de verschillende steekproefcategorieën zo gering zijn, zijn de regionale respondenten bij elkaar opgeteld en bij deze rapportage beschouwd als één steekproef.

De meeste muziekproducenten die geen kunsteducatief aanbod hebben, hebben dit niet omdat zij alleen optredens verzorgen. Een belangrijk deel van de producenten geven aan te klein te zijn om ook op educatief terrein iets te doen. Een enkel muziekgezelschap overweegt in de (verre) toekomst wel iets educatiefs te gaan doen.

De muziekproducenten die wél kunsteducatief aanbod hebben brengen een uitgebreid repertoire: van gespecialiseerd in klassiek, jazz, modern of eigentijds tot producenten die alle muziekstijlen brengen. Zij doen hun educatief werk gemiddeld al vijf en een half jaar. Één solist doet dit zelfs al twintig jaar.

Hierna wordt in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd over de muziekproducenten met een of andere vorm van kunsteducatief aanbod. De percentages of aandelen die worden genoemd betreffen derhalve alleen deze muziekproducenten.

Motivatie

De belangrijkste redenen van de muziekproducenten om kunsteducatieve activiteiten te ontplooiën zijn in aflopende volgorde: kinderen en jongeren te interesseren voor moeilijk toegankelijke muziek, de drempel te verlagen voor het publiek, de vraag vanuit het publiek en als laatste omdat educatie onderdeel van de taakstelling is. Het beoogde doel is vooral het aantrekken van nieuw publiek; nu of in de toekomst. Slechts een enkeling ontvangt subsidie voor het educatieve werk van de landelijke, provinciale of gemeentelijke overheid. Één producent ontvangt hiervoor steun uit het bedrijfsleven.

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Een derde van de muziekproducenten maakt geen speciale produkties voor kinderen of jongeren. Twee derde doet dit dus wel. Zij maken vrije produkties voor kinderen en/of voor jongeren. Vaak worden dan tegelijkertijd ook specifieke programma's voor basisscholen gemaakt. Het aanbod van professionele muziek speciaal voor het voortgezet onderwijs is beperkt.

Publieksbegeleiding bij optredens is de meest voorkomende vorm van educatie. Ongeveer de helft van de producenten doet dit. Daarnaast worden ook veel cursussen, workshops en lezingen gegeven. Een vijfde van de producenten stelt lespakketten of -brieven samen en geeft adviezen aan het onderwijs. Als doelgroep van het kunsteducatieve werk scoort het eigen publiek het hoogst, daarna worden leerlingen genoemd zowel van de basisschool als van het voortgezet onderwijs.

Ruim een kwart van de muziekproducenten bereikt ook eigen cursisten of leerlingen van muziekscholen.

Knelpunten

Het grote knelpunt is de financiering van de educatieve activiteiten. Dit geldt vooral voor publieksbegeleiding, cursussen en workshops. Slechts een enkeling heeft problemen bij de uitvoering en de promotie van lezingen.

Ruim de helft van de muziekproducenten kan wel externe hulp gebruiken. Expertise is - in aflopende volgorde - vooral welkom bij het ontwikkelen van lespakketten, op het gebied van de deskundigheidsbevordering, en bij de promotie van het educatief werk.

Samenwerking

De muziekproducenten werken op educatief terrein het meest samen met muziekscholen. Ongeveer de helft heeft hiermee enige band. Daarnaast bestaan er samenwerkingsverbanden met basisscholen, het voortgezet onderwijs en steunfunctie-instellingen c.q. bemiddelaars. Een kwart van de muziekproducenten maakt gebruik van free lance docenten bij hun educatief werk. Soms wordt met collega's samengewerkt en een enkele keer met amateurverenigingen. Voorzover er problemen zijn bij de samenwerking doen zij zich voor op regionaal niveau en betreft het de financiën.

Drie van de 21 muziekproducenten (14%) werken samen met het LOKV. Dit betreft een project over symfonie-orkesten met audiovisuele middelen, een componeerwedstrijd en het geven van schoolconcerten. Men is niet ontevreden over de samenwerking.

Trends

Tot slot is gevraagd naar de trends en ontwikkelingen die zich in de professionele muziek bestemd voor kinderen en jongeren in de komende Kunstenplanperiode naar verwachting zullen voordoen. Muziekproducenten verwachten dat er in hun sector meer aandacht zal komen voor kinderen en dus ook meer aanbod van educatieve projecten. Mogelijk komen er meer concerten speciaal voor kinderen. De muziekeducatie voor jongeren zal waarschijnlijk meer gaan inspelen op de interesses van de jeugd: bijvoorbeeld door oude culturele vormen te integreren in nieuwe media; meer klassieke muziek uit deze eeuw te behandelen; en meer multi-disciplinaire kunstprojecten te ontwikkelen. Cursussen zullen waarschijnlijk korter worden en meer gericht op een doel; zoals een optreden of uitvoering.

Conclusie

Stel, dat de kleine steekproeven die we getrokken hebben uit de regionale muziekgezelschappen, de solisten en de jazzgezelschappen, representatief zijn. Dan is de potentiële markt voor educatieve diensten en producten bij de muziekproducenten ruim 300 klanten groot.

Om precies te zijn: 11 landelijke producenten en 128 regionale, 122 solisten, 51 jazzgezelschappen en 3 popdocenten. Laat u zich echter niet door de exactheid van deze cijfers in verwarring brengen: zij zijn gebaseerd op een kleine steekproef en zijn derhalve slechts indicatief.

Ook bij de muziekproducenten is het vinden van financiering voor het educatieve werk de belangrijkste behoefte. Bij ruim de helft van de muziekproducenten is externe expertise welkom bij het ontwikkelen van lespakketten, op het gebied van de deskundigheidsbevordering, of bij de promotie van het educatief werk.

7. FILMHUIZEN

Verspreid over Nederland zijn 128 filmhuizen waar doorgaans de meer culturele films vertoond worden. Bijna de helft van deze filmhuizen is ook actief op educatief gebied. Zij doen dit gemiddeld reeds 11 jaar. De andere helft is dit niet omdat zij zich beperken tot het sec vertonen van films, of het ontbreekt hen aan tijd en ruimte om aan educatief werk te doen. Eén filmhuis heeft het educatief werk aan derden uitbesteed.

Tabel 7.1 Kunsteducatie-aanbod bij filmhuizen in aantallen

populatie	steek-proef	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons
128	20	9	10	1

Tabel 7.2 Kunsteducatie-aanbod bij filmhuizen in procenten

met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
47	53	100

Hierna wordt in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd over de filmhuizen met een of andere vorm van kunsteducatief aanbod. De percentages of aandelen die worden genoemd betreffen derhalve alleen deze filmhuizen.

Motivatie

Als motivatie om educatief werk te doen worden vooral inhoudelijke redenen genoemd: een voorstelling completer maken en mensen naar films leren kijken. Het trekken van meer en jonger publiek is evenwel ook een motivatie en een doel van het educatief werk. Een aantal filmhuizen ontvangt subsidie voor het educatieve werk van provincies of gemeenten.

Doelgroepen

Twee derde van de filmhuizen brengen speciale voorstellingen voor kinderen of, zij het wat minder vaak, voor jongeren. Meestal zijn het openbare voorstellingen, een enkel filmhuis heeft voorstellingen waarbij alleen het basis- of voortgezet onderwijs wordt benaderd.

Het educatieve werk bestaat voornamelijk uit begeleiding van het eigen publiek bij voorstellingen. Daarnaast worden ook lezingen gehouden, en cursussen of workshops gegeven. Bijna de helft van de filmhuizen heeft kunsteducatief aanbod specifiek voor leerlingen van het basis- of voortgezet onderwijs.

Knelpunten

Er zijn weinig knelpunten. Slechts één filmhuis rapporteert problemen met de financiering en een ander klaagt over het te geringe aanbod van kinderfilms. Ongeveer de helft van de filmhuizen heeft behoefte aan externe expertise. Men zou met name meer aan deskundigheidsbevordering willen

doen.

Samenwerking

De meest genoemde samenwerkingspartner is bij de filmhuizen het LOKV (44%). Dit spoort uitstekend met de gegevens uit het al eerder genoemde onderzoek 'Probleemverkenning Kunst-aan-Bod'. In het daarin vermelde overzicht van het LOKV-aanbod en de afname blijkt dat bioscopen en filmhuizen zo'n 48 procent van het totale aanbod aan films van het LOKV afnemen.

Verder wordt er vooral samengewerkt met collega-filmhuizen, free lance docenten, instellingen voor kunsteducatie, bibliotheken en de gemeente. Knelpunten doen zich bij de samenwerking niet voor.

Trends

Tot slot is gevraagd welke trends en ontwikkelingen zich in de volgende Kunstenplan-periode naar verwachting zullen voordoen bij de filmhuizen als het gaat om van kinderen en jongeren. De antwoorden op deze vraag zijn beperkt gebleven. Verwacht wordt dat er meer aandacht op scholen komt voor films en dat er vaker ook 'moeilijkere' (lees:betere) kinderfilms vertoond kunnen worden. Voor de jongeren denkt men dat er meer gebruik gemaakt zal gaan worden van multi-media.

Conclusie

Van de 128 filmhuizen in ons land zijn er ongeveer 60 actief op educatief gebied. Een belangrijk deel daarvan werkt samen met het LOKV. Ongeveer de helft heeft behoefte aan externe expertise, zij willen dan vooral hun kennis op het terrein van de kunsteducatie verbeteren.

8. BIBLIOTHEKEN

Over het hele land verspreid zijn 551 openbare bibliotheken te vinden. Maar liefst 65 procent van hen doet meer dan alleen maar boeken uitleenen. Zij bieden enigerlei vorm van (kunst)educatie aan. De andere 35 procent beperkt zich tot haar uitleenfunctie. Wel plaatst een van deze bibliotheken tentoonstellingen in haar gebouw, maar dit gebeurt zonder enige verdere publieksbegeleiding.

Tabel 8.1 Kunsteducatie-aanbod bij bibliotheken in aantallen

populatie	steekproef	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons
551	20	11	6	3

Tabel 8.2 Kunsteducatie-aanbod bij bibliotheken in procenten

met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
65	35	100

Hierna wordt in dit hoofdstuk alleen nog gerapporteerd over bibliotheken met een of andere vorm van kunsteducatief aanbod. De percentages of aandelen die worden genoemd betreffen derhalve alleen deze bibliotheken.

Motivatie

Gemiddeld zijn de bibliotheken een kleine negen jaar actief op educatief terrein. De motivatie om educatieve begeleiding te geven ligt in de wens om het leesplezier te vergroten en boeken te promoten. Sommige bibliotheken zien kunsteducatie als hun reguliere taak of als middel om de bibliotheek te promoten en zo meer kinderen en jongeren te bereiken. Eén bibliotheek doet het omdat de klanten ernaar vragen. Minder dan de helft van de bibliotheken ontvangt subsidie voor hun educatieve werk. Zij krijgen dit van gemeenten, maar soms ook van bedrijven en het boekpromotiefonds.

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Veel bibliotheken hebben speciale projecten voor het basisonderwijs (64%) en het voortgezet onderwijs (36%), maar vaak is het educatief aanbod ook buiten schoolverband voor kinderen en jongeren toegankelijk.

De meest voorkomende vorm van educatie zijn lezingen. Bijna iedere bibliotheek organiseert deze weleens. Daarnaast wordt er begeleiding gegeven bij tentoonstellingen in de bibliotheek en zijn er soms voorleesprogramma's.

Een enkele bibliotheek organiseert ook voor andere culturele instellingen cursussen, workshops of excursies.

Knelpunten

Knelpunten bij het educatieve werk doen zich voor op het terrein van de financiering en het gebrek aan mankracht. Minder dan de helft (45%) heeft behoefte aan externe expertise. Deze behoefte loopt nogal uiteen: van deskundigheidsbevordering, informatie over het werk van collega's en promotie tot het ontwikkelen van lespakketten en cursussen.

Samenwerking

Veel bibliotheken werken samen met het basisonderwijs, de Nederlandse Bibliotheek en Lectuur Centrale en collega-bibliotheken. Sommigen werken samen met de stichting Schrijvers School en Samenleving en het voortgezet onderwijs. Er doen zich geen knelpunten voor in deze samenwerkingsverbanden. Opvallend is de afwezigheid van samenwerking met steunfunctieinstellingen. Het LOKV heeft de bibliotheken tot nu toe niet als een doelgroep aangemerkt. Er zijn echter wel samenwerkingsverbanden op het beeldend terrein tussen het instituut en bibliotheken ; o.a. op het gebied van reizende tentoonstellingen van illustratoren van kinderboeken.

Trends

Tot slot is gevraagd welke trends en ontwikkelingen zich in de toekomst, en speciaal voor de komende Kunstenplanperiode, zullen voordoen bij de bibliotheken als het gaat om het literair aanbod aan kinderen en jongeren. De bibliotheken verwachten dat er steeds meer gebruik gemaakt zal gaan worden van nieuwe media en multi-media en dat het educatieve aanbod meer gericht zal zijn op dingen doen, dan op lezen. De bibliotheken zullen doelgroepgericht gaan werken. Zo verwacht een respondent dat met name peuters meer aandacht zullen krijgen.

Conclusie

Met 551 openbare bibliotheken in ons land waarvan 65 procent actief is op het terrein van de kunsteducatie, is er een potentieel van ruim 350 klanten voor het LOKV. Het LOKV is echter nog een onbekende op deze markt en de vraag naar diensten en producten (45%) is helaas nogal divers.

9. MUSEA BEELDENDE KUNST

Naast de acht rijksmusea telden wij in Nederland 125 andere musea voor beeldende kunst. Al deze musea zijn actief op het gebied van de kunsteducatie. Zij doen dit over het algemeen al heel lang: gemiddeld 36,6 jaar.

Tabel 9.1 Kunsteducatie-aanbod bij musea beeldende kunst in aantallen

	populatie	steekproef	met KE aanbod	geen KE aanbod	geen respons
landelijk	8	8	4	4	4
regionaal	125	10	10	-	-
totaal	133	18	14	-	4

Tabel 9.2 Kunsteducatie-aanbod bij musea beeldende kunst in procenten

	met KE aanbod	geen KE aanbod	totaal
landelijk	100	8	100
regionaal	100	-	100

Motivatie

De redenen om kunsteducatie aan te bieden zijn uitsluitend van inhoudelijke aard. Publiekswerving wordt nauwelijks als motivatie genoemd. Het doel is om achtergrondinformatie te geven en jongeren zo goed mogelijk, dat wil zeggen: goed voorbereid, met kunst in aanraking te laten komen. Vaak wordt ook gezegd dat kunsteducatie een basistaak is van een museum. De helft van de musea ontvangt geen speciale subsidie voor het educatief werk. De musea die dat wèl krijgen, ontvangen dat van de gemeente, het rijk of de provincie (in aflopende volgorde van frequentie).

Doelgroepen en karakter van het aanbod

Het educatieve werk bestaat bij alle musea uit publieksbegeleiding (rondleidingen) bij tentoonstellingen. Hierbij gaat het om de eigen bezoekers, maar ook leerlingen van het basis- en voortgezet onderwijs. Opvallend is dat de musea beeldende kunst als enige categorie kunstinstelling in gelijke mate aandacht besteden aan beide niveaus onderwijs. Ruim veertig procent van musea stelt lespakketten samen en geeft advies aan onderwijsinstellingen. Populair zijn de speurtochten voor het basisonderwijs. Sommige musea organiseren excursies, lezingen, cursussen of museumlessen. Dit laatste doen zij voor het hoger onderwijs.

Knelpunten

De helft van de musea ervaart geen knelpunten bij het educatief werk. De overigen wel en dan gaat het net als bij de kunstproducenten en andere instellingen vooral om de financiering en uitvoering: gebrek aan geld en mankracht.

Ongeveer de helft van de musea heeft behoefte aan externe expertise en wel het meest aan kennis

over het financieren van de kunsteducatie. Daarnaast is soms hulp wenselijk bij het ontwikkelen van lespakketten, en is er behoefte aan informatie over het werk van collega-instellingen en deskundigheidsbevordering met name op het terrein van multi-media.

Het is overigens daarbij niet zo, dat het vooral de kleine en middelgrote musea zijn die behoefte hebben aan expertise.

Samenwerking

Musea werken met opvallend veel instanties samen. Het meest genoemd zijn collega-musea, hogescholen en universiteiten, basisscholen en het voortgezet onderwijs, steunfunctie-instellingen. Ongeveer een derde werkt samen met het LOKV. Knelpunten doen zich weinig voor. Wel zijn knelpunten genoemd bij de samenwerking met een regionale Stichting Kunstzinnige Vorming en het LOKV.

Dit laatste betreft het verwateren van de samenwerking doordat er verschillen in benadering bestaan tussen het museum en het LOKV: het betreffende museum is meer gericht op historie en minder op kunst dan het LOKV. Verder loopt de samenwerking met het LOKV naar wens. Het gaat daarbij om de advisering bij nieuwe produkten, het uitvoeren van gemeenschappelijke projecten of de levering van materiaal en programma's door het LOKV.

Trends

Ook aan de musea is gevraagd welke trends en ontwikkelingen zij verwachten in de komende Kunstenplan-periode binnen de musea beeldende kunst voor kinderen en jongeren. De respondenten denken dat er meer aandacht zal komen voor nieuwe (multi)media, meer integratie van kunst disciplines, meer multi-cultureel aanbod, en meer tentoonstellingen toegespitst op doelgroepen zoals kinderen.

Conclusie

De ruim 130 musea beeldende kunst zijn alle potentiële klanten voor diensten en produkten op kunsteducatief gebied. Het LOKV bedient reeds een derde deel hiervan. Ongeveer de helft van de musea heeft behoefte aan externe expertise. Mogelijk kan het LOKV aanbod dus verder uitgebreid worden. Het grootst is de behoefte aan kennis over het financieren van de kunsteducatie.

10. CONCLUSIES

Tot slot worden nu een aantal conclusies getrokken die uit de verkenning van de markt naar voren zijn gekomen. Zoveel mogelijk worden de professionele kunstinstellingen en -producenten in dit hoofdstuk als een geheel behandeld. Allereerst wordt de omvang van de markt in potentie beschreven. Daarna wordt een aantal voorstellen gedaan hoe naar de mening van de onderzoekers het beste op deze markt ingespeeld kan worden.

Bij de start van het onderzoek veronderstelden wij dat de motivatie van de professionele kunstinstellingen en -producenten om zich op educatief terrein te begeven, mede gelegen was in de hoop meer financiën te realiseren. Het onderzoek heeft voor deze veronderstelling geen enkele onderbouwing kunnen vinden. Eerder lijkt het erop dat het aanbieden van educatieve activiteiten een zware wissel trekt op mankracht en middelen van de aanbieders. De motivatie bestaat doorgaans uit een combinatie van inhoudelijke redenen en de hoop met het educatief aanbod (in de toekomst) meer publiek te trekken.

Marktpotentie

In de voorgaande hoofdstukken is, voorzichtigheidshalve, daar waar geen exacte gegevens beschikbaar waren zoals die over het aantal bibliotheken in ons land, steeds gesproken in termen van: 'telden wij'. Wij willen hiermee aangeven dat gegevens op bepaalde punten nog onvolledig kunnen zijn. Het is voor het LOKV in ieder geval de eerste keer dat een dergelijk omvangrijk adressenbestand van de professionele kunsten in kaart is gebracht.

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel respondenten aangaven een klant /relatie ⁵ te hebben met LOKV, hoeveel professionele kunstinstellingen en -producenten mogelijk behoefte hebben aan enige dienstverlening bij hun educatief werk en hoe groot de markt maximaal is.

Een interne toetsing leert, dat de klantrelaties bij het LOKV niet veel uiteenlopen met wat wij van de respondenten hoorden.

Bij de podia telt het LOKV grofweg 29 relaties (Kunst Jr., de Opkomst, Etalagedagen, Gouden Vlam e.d.). Bij de theaterproducenten geeft het LOKV aan over meer relaties te beschikken, namelijk ca. 41 (KE-projecten, festivals). Het opmerkelijkste verschil zit bij de dansgezelschappen. Geen van de respondenten had een relatie met het LOKV; het LOKV zelf telt tenminste 17 klantrelaties. De getallen over klantrelaties met muziekproducenten en filmhuizen komen nagenoeg overeen. De klantrelatie bibliotheken is niet onderzocht, omdat het instituut deze groep tot dusver niet als doelgroep heeft aangemerkt.

⁵Het begrip klant/relatie moet in deze context worden opgevat als een (samenwerkings)partner.

Tabel 10.1 Schattingen over aantallen klanten per categorie, naar bereik LOKV, naar potentiële vraag externe expertise, en naar maximale omvang van de markt

	bereik LOKV	vraag	maximum markt
podia	30	35	70
theaterproducenten	35	135	170
dansgezelschappen	-	5	20
muziekproducenten	30	150	300
filmhuizen	25	30	60
bibliotheken	-	150	350
musea beeldende kunst	45	65	130
totaal	175	570	1.100

Uit tabel 10.1 blijkt dat er voor LOKV producten en diensten mogelijk meer markt ligt bij de theater- en muziekproducenten. Er zal echter nader geïnventariseerd moeten worden welke producten en diensten door de bestaande klanten nu reeds worden afgenomen, en waaraan concreet behoefte is voordat deze markt bewerkt wordt.

Tabel 10.1 laat verder zien dat er ook een potentiële markt is voor kunsteducatieve producten bij de Nederlandse bibliotheken. Voordat deze markt betreden wordt, zal onderzocht moeten worden in hoeverre deze reeds door anderen wordt bediend zoals de Nederlandse Bibliotheek en Lectuur Centrale en de stichting Schrijvers School en Samenleving.

Conclusies en voorstellen

* Ervaring

De ervaring met kunsteducatieve activiteiten onder de bevroegde groepen is redelijk groot te noemen, in ieder geval in alle gevallen meer dan vijf jaar, waarbij de musea voor beeldende kunst er vooral uitspringen met een gemiddelde van ongeveer 36 jaar.

Op het eerste gezicht lijkt, gezien die lange ervaring, geen specifieke deskundigheid noodzakelijk te zijn. Nadere bestudering van de knelpunten in de uitvoering van educatieve activiteiten en de wensen op het gebied van externe expertise leveren echter gedetailleerdere informatie op.

* Knelpunten

Het grootste knelpunt vormt, in bijna alle gevallen, de financiering van educatieve activiteiten. Onder andere als gevolg daarvan ontbreekt het aan mankracht om de uitvoering er van te realiseren. Een ander veel genoemd probleem is de promotie van kunsteducatieve activiteiten naar de scholen.

* Externe expertise

Er blijkt een behoefte te bestaan aan externe expertise.

In veel gevallen ligt die op het gebied van de *promotie van educatief materiaal* naar de scholen. Ook wordt externe expertise van belang geacht bij *het verwerven van meer geld en mankracht voor het ontwikkelen van (les) materiaal, evenals deskundigheidsbevordering op het gebied van educatie en jongeren.*

geld en mankracht

In het onderzoek is nagegaan of het gebrek aan mankracht vooral de uitvoering of het ontwikkelen van materiaal betreft. Gebleken is, dat het gebrek aan mankracht vooral in de uitvoerings sfeer gezocht moet worden. Bij het oplossen van het gesignaleerde gebrek aan geld en mankracht kan het LOKV een rol spelen, bijvoorbeeld door de inrichting van een specifiek Fonds, waar professionele kunstinstellingen aanspraak op kunnen maken. Maar ook kan gedacht worden aan dienstverlening op het terrein van fondsenwerving. Het LOKV zou kunnen overwegen een aanbod of handleiding te ontwikkelen voor professionele kunstinstellingen en producenten ten behoeve van financiering: hoe bereik je sponsors? Een samenwerking met de VKV, dat onlangs '*De andere geldgids*' uitbracht, zou dan voor de hand liggen.

promotie en implementatie kunstaanbod

Mogelijk is er ook een rol voor het LOKV weggelegd als het gaat om steun te bieden bij de promotie van het aanbod en de implementatie ervan in het onderwijs. Het LOKV zou kunnen overwegen een aanbod of handleiding te ontwikkelen voor professionele kunstinstellingen en producenten voor de promotie kunsteducatief aanbod onder het motto: hoe bereik je scholen?

In dat geval zou een samenwerking met het CJP overwogen kunnen worden evenals de mogelijkheden van het eigen produkt Diskette Kunst in Zicht.

deskundigheidsbevordering

Het LOKV zou aan de deskundigheidsbevordering een bijdrage kunnen leveren door haar informatiefunctie te verbeteren door:

- de in dit onderzoek geïnterviewde adressenbestanden up-to-date te houden en eventueel uit te geven;
- een aanvulling op de databank te maken waarin het educatieve materiaal van professionele kunstinstellingen en producenten in Nederland is opgenomen..
- de huidige wens om uitwisseling van ervaringen tussen kunstinstellingen onderling te honoreren met bijvoorbeeld de organisatie van studiedagen en symposia.

* **Samenwerking partners**

In bijna alle gevallen is er sprake van samenwerking als het gaat om kunsteducatieve activiteiten. De steunfunctieinstellingen zijn de meest genoemde samenwerkingspartner bij de podiumkunsten en de podia. Verder wordt ook vaak het onderwijs zelf als samenwerkingspartner genoemd.

Voor wat betreft de samenwerking met de steunfunctie-instellingen moet een kanttekening gemaakt worden. Terwijl de professionele kunstinstellingen van overheidswege gestimuleerd worden om op educatief terrein voor kinderen en jongeren actief te zijn, blijkt uitbreiding van de dienstverlening naar het voortgezet onderwijs géén prioriteit te zijn van de beleidsmakers en financiers van de steunfunctie (en bemiddelings)-instellingen (Oostwoud Wijdenes en Van Hoorn, 1996). Maar ook de dienstverlening van de genoemde instellingen naar het basisonderwijs is problematisch: voor de intermediaire instellingen is de omvang van het werk een probleem. Vooral het gegeven dat bij kunstconfrontaties vrijwel altijd een begeleiding wordt verzorgd betekent dat er een grens is aan het aantal scholen dat bediend kan worden (Oostwoud Wijdenes en Haanstra, 1994).

Uit een onlangs uitgevoerd onderzoek ⁶ in opdracht van het LOKV blijkt, dat met professionele kunstenaars door 47 % en met professionele kunstinstellingen door 44% van alle 241 instellingen voor Kunstzinnige Vorming wordt samengewerkt. Deze samenwerking is grotendeels gericht op afstemming in programmering, het verlenen van faciliteiten en op gezamenlijk bezoek van theater of concert. Vooral de gecombineerde instellingen zetten veel samenwerkingsprojecten op. De conclusies uit onderhavig onderzoek bevatten wellicht mogelijkheden voor het LOKV om de samenwerking tussen professionele kunstenaars en -instellingen te stimuleren en verder uit te bouwen.

aanbod

Wellicht zou het LOKV het gebrek aan mankracht bij zowel de professionele kunstinstellingen als de steunfunctie (en bemiddelings)-instellingen kunnen compenseren met een samenwerkingsaanbod op het gebied van materiaalontwikkeling. De markt voor een concreet producten- of dienstenaanbod op dit terrein zou evenwel nader onderzocht moeten worden. Het verdient aanbeveling om voor de eventuele samenwerking op het gebied van materiaalontwikkeling docenten uit het basis- en voortgezet onderwijs in te schakelen. Uit onderzoeksgegevens blijkt dat van de expertise van deze groep veel gebruik wordt gemaakt. Bovendien is het zo dat deze groep ook een betere ingang naar het onderwijs zouden kunnen bewerkstelligen.

De kracht van het LOKV zou dan liggen in het inzicht in twee werelden: die van de steunfunctie en die van het onderwijs. Met die kennis kan het instituut producten en diensten aanbieden.

ervaringen

De ervaringen met de dienstverlening en de samenwerking met het LOKV wordt doorgaans goed genoemd. Het sterkst is de samenwerking tussen filmhuizen en de podia en het LOKV, wat minder bij theaterproducenten en muziekgezelschappen en bij bijvoorbeeld bibliotheken en dansproducenten is er nagenoeg geen sprake van samenwerking met het instituut. Ook bij de musea is de samenwerking gering te noemen.

Er zijn desalniettemin ook een aantal ontevreden klanten. Het kan dus beter. Overwogen zou kunnen worden om binnen het LOKV een kwaliteitsbewakings- en verbeteringsproject voor deze klanten op te zetten.

De weg die het LOKV heeft gekozen om de regionale samenwerking te stimuleren (o.a. in het regio-project en het Cultuurtraject) lijkt aan te sluiten op de behoefte. Aandachtspunten daarbij vormen de bibliotheken, dansgezelschappen en de musea.

Vanaf september 1995 is in opdracht van het ministerie van OCW door het SCO Kohnstamm Instituut een onderzoek in uitvoering naar op welke wijze de musea hun educatieve taken sinds de jaren zeventig hebben vervuld, welke knelpunten zich daarbij voordoen en welke stappen moeten worden ondernomen om hun inzet op het terrein van de cultuureducatie te vergroten. In dit onderzoek zijn onder andere educatieve medewerkers van ca. 300 musea geïnterviewd en contactpersonen uit het onderwijs. In januari 1996 komen de onderzoekresultaten beschikbaar.

Om tot een goed onderbouwd aanbod naar (o.a.) musea te komen dient het LOKV zich t.z.t. op de hoogte te stellen van de uitkomsten van dit onderzoek.

* Trends

Voorzover er trends en ontwikkelingen in de nabije toekomst worden gesignaleerd zijn de

⁶Samenwerking tussen kunsteducatie, amateurkunst en professionele kunst, verslag van een onderzoek. Verhulst, T.A.M, Völker, B.G.M en Driessen, F.M.H.M., Utrecht, 1995.

verschillende kunstdisciplines redelijk eensgezind. Men verwacht een toename van de aandacht voor kunsteducatie, meer produkties speciaal voor kinderen en jongeren, meer gebruik van multi-media en meer inter-disciplinaire produkties. Bij de produktontwikkeling zal het LOKV hier zeker rekening mee moeten houden en een aanbod moeten ontwikkelen op het terrein van nieuwe/multimedia; dit geldt voor alle disciplines.

Het is voorts opmerkelijk, dat in slechts een enkel geval de aandacht voor de multiculturele samenleving als trend genoemd wordt. In de notitie 'Pantser of ruggegraat' (Juli 1995) stelt staatssecretaris Nuis dat speciaal beleid voor migranten op zijn plaats zou zijn. De staatssecretaris stelt zich dan ook voor uitingen van kunst en cultuur van deze groep extra te ondersteunen; enerzijds om de desbetreffende groep extra aan te moedigen; anderzijds om anderen in staat te stellen kennis te maken met een vreemde cultuur die zich in hun eigen omgeving heeft genesteld. Het LOKV zou hier als trendsetter kunnen fungeren en daarbij o.a. gebruik moeten maken van de uitkomsten van onderzoeken over cultuurdeelname van allochtonen en autochtone jongeren.

Steeds vaker doet de landelijke overheid uitspraken over de noodzaak jongeren meer bij het culturele leven te betrekken. Dit heeft zelfs geresulteerd in het noemen van streefgetallen, bijvoorbeeld 10 procent van het eigen publiek van de podiumkunsten dient te bestaan uit jongeren. Het LOKV zou - gezien het gebrek aan middelen en mankracht - het voortouw kunnen nemen in een lobby - voor een percentage-regeling bij subsidietoewijzing door in de eerste plaats de voor- en nadelen van een dergelijke regeling nader te analyseren en te onderbouwen en daarna een symposium te organiseren over de resultaten daarvan (Hagemans, A. 1995).

Bijlage 1: Vragenlijst

VRAGENLIJST EERSTE RONDE
LANDELIJK KUNSTINSTELLINGEN EN -PRODUCENTEN

Naam instelling/producent :

Karakter van instel/prod. 0 muziekproducent

- 0 theaterproducent
- 0 dansproducent
- 0 museum beeldende kunst

0 anders

Vestigingsplaats :

Telefoonnummer :

Datum contact : ... oktober 1995

Naam respondent :

Functie

0 directeur

- 0 zakelijk leider
- 0 artistiek leider
- 0 hoofd educatie/voorlichting/PR

0

Ik ben ... van het LOKV. Wij zijn van plan een onderzoek te doen naar het educatieve werk van professionele kunstinstellingen en kunstproducenten. Om te bepalen of uw instelling binnen onze steekproef valt, wil ik graag weten of u bij uw producties/tentoonstellingen ook educatieve begeleiding aanbiedt of van plan bent aan te bieden?

0 neen -----> *Kunt u zeggen waarom niet?*

.....

0 ja -----> *Mag ik dan een afspraak met u maken voor een telefonisch interview?*
(het interview duurt ongeveer 10 minuten, eventueel direct afnemen)

datum en uur

Indien andere persoon of ander telefoonnummer:

.....

Dank u voor uw medewerking.

1. Welk repertoire brengt u?

- 0 klassiek
- 0 modern-klassiek
- 0 modern
- 0 volks-
- 0 populair

- 0

2. Maakt u produkties/programma's/tentoonstellingen speciaal voor kinderen of jongeren?

- 0 nee
- 0 ja, voor basisscholen (4 t/m 11 jaar)
- 0 ja, voor voortgezet onderwijs (12 t/m 18 jaar)
- 0 ja, vrije produkties voor kinderen (4 t/m 11 jaar)
- 0 ja, vrije produkties voor jongeren (12 t/m 18 jaar)

3. Bent u of is uw organisatie actief op het terrein van de kunsteducatie?

- 0 Nee -----> naar vraag 4
- 0 Ja, sinds (jaar) -----> naar vraag 6

4. Verwacht u dat u/uw organisatie in de komende vijf jaar op enigerlei wijze kunsteducatieve activiteiten zal gaan ontwikkelen?

- 0 Nee -----> naar vraag 5
- 0 Ja -----> naar vraag 6

5. Wat is de reden dat u/uw organisatie geen activiteiten ontwikkeld heeft of zal ontwikkelen op educatief terrein?

.....
.....

6. Wat is de motivatie om kunsteducatieve activiteiten aan te bieden?

.....

7. Wat is het beoogde doel van de kunsteducatieve activiteiten?

.....

.....

8. Waaruit bestaat uw educatief werk of zal dit uit gaan bestaan?

Tot welke doelgroepen richt u zich daarmee en hoeveel mensen bereikt u jaarlijks per doelgroep?

	ll bo	ll vo	cursisten derden*	eigen cursis- ten	leden van amateur- vereni- gingen	eigen bezoekers/ publiek	docen- ten
cursus- sen								
work- shops								
excur- sies								
lezingen								
begeleiding bij tentoonstel- lingen								
begeleiding bij voorstellingen								
samenstellen van les- pakketten								
info/advies aan onderwijsin- stellingen								
.....								

* cursisten derden = cursisten van culturele instellingen zoals muziekscholen, volksuniversiteit, creativiteitscentra

9. Ervaart u knelpunten bij de ontwikkeling, uitvoering, promotie en/of financiering van kunsteducatieve activiteiten?

(indien van toepassing cel een nummer geven en onder de tabel toelichten)

	ontwikke- ling	uitvoering	promotie	financiering	overnemen bestaand materiaal
cursussen					
workshops					
excursies					
lezingen					
begeleiden ten- toonstellingen					
begeleiden voor stellingen					
lespakketten					
info en advies onderwijs					
bijscholing docenten					
.....					

Toelichting

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Ontvangt u subsidie/financiële steun voor uw kunsteducatieve werk, zo ja van wie?

0 Nee

Ja, van

0 Ministerie van OC&W

0 Mondriaanfonds

0 Fonds voor Podiumkunsten

0 Provincie

0 Gemeente

0 Bedrijven

0 Anderen:

11. Op welke terreinen zou externe expertise en ervaring welkom zijn?

0 ontwikkeling van lespakketten

0 ontwikkeling van cursussen

0 ontwikkeling van workshops

0 onderwijsmethodieken

0 promotie

0 financiering kunsteducatie

0 regionale samenwerking

0 informatie over kunsteducatieve activiteiten collega's

0 deskundigheidsbevordering

0

TOELICHTING:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Werkt u samen met derden bij de ontwikkeling en uitvoering van uw educatief werk, en zo ja met wie?

Nee 0

Ja, te weten:

- 0 regionale of lokale overleggroep KV
- 0 bibliotheek
- 0 steunfunctieinstelling kunstzinnige vorming
- 0 creativiteitscentrum
- 0 muziekschool
- 0 volksuniversiteit
- R 0 basisscholen
- E 0 voortgezet onderwijs
- G 0 hogeschool/universiteit
- I 0 schoolbegeleidingsdienst
- O 0 gemeente
- N 0 provinciaal consulent
- A 0 bemiddelaars
- A 0 museum
- L 0 free lance docenten
- 0 amateurverenigingen
- 0 collega-instelling of -producent
- 0

- L 0 Nederlands Theater Instituut
- A 0 de Bundeling
- N 0 museum:
- D 0 LOKV
- E 0 Stichting Schrijversschool en Samenleving
- L 0 Stichting Popmuziek Nederland
- Y 0 Landelijk Pedagogisch Centrum
- K 0 Stichting Leerplan Ontwikkeling
- 0 Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrale
- 0

13. Doen zich knelpunten voor in de samenwerking met derden, zo ja welke?

0 Nee

0 Ja, landelijk:

0 Ja, regionaal:

14. Indien samenwerking met LOKV, waar bestaat die uit, wat vindt u van de kwaliteit van de dienstverlening, kan deze beter?

.....
.....
.....

15. Welke trends en ontwikkelingen zullen zich in de professionele kunst voor kinderen (4 t/m 11 jaar) in de komende Kunsten-planperiode (1997-2000) voordoen?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

16. Welke trends en ontwikkelingen zullen zich in de professionele kunst voor jongeren (12 t/m 18 jaar) in de komende Kunstenplan-periode (1997-2000) voordoen?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Bijlage 2: Bronnen

landelijk

- subsidie-aanvragers voor het Kunstenplan 199-1996, Nota Cultuurbeleid 1993-1996, *Investeren in Cultuur*, Den Haag, 1992. Bijlage: voorgenomen beslissingen Kunsten.
- *Nederland Museumland 1995*, Leiden, Stichting Museumjaarkaart.
- *Nederlands Theaterjaarboek 1993-1994*, Amsterdam, Nederlands Theaterinstituut 1994.
- *Het Toonkunstenarsboek*, Utrecht, Stichting Nederlandse Toonkunstenarsraad, 1994/1995.
- Ledenlijst VSCD, augustus 1995
- Adressenbestand Theaternetwerk Nederland, augustus 1995
- Ledenlijst Contactorgaan van Nederlandse Orkesten (cno), augustus 1995
- Adressenbestand LOKV, september 1995
- Adressenbestand Nederlands Impresariaat, september 1995
- Pyttersen's Nederlandse Almanak 1994-1995

regionaal

- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van de Stichting VMC Zeeland, sector Cultuur;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van het Kunstencentrum Groningen;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van Keunstwurk, Friesland;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van de Stichting Kunst & Cultuur Limburg;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van de Stichting Kunst & Cultuur Overijssel;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van de Stichting Kunst & Cultuur

Gelderland;

- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van het Provinciehuis Flevoland;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van de Culturele Raad Zuid Holland;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van provincie Noord Brabant, afdeling WEC;
- namen en adressen van professionele producenten en professionele accommodaties uit het bestand van het Kust & Cultuur Instituut Drenthe;
- *Nederland Museumland 1995*, Leiden, Stichting Museumjaarkaart.
- *Nederlands Theaterjaarboek 1993-1994*, Amsterdam, Nederlands Theaterinstituut 1994.
- Ledenlijst VSCD, augustus 1995
- Adressenbestand Theaternetwerk Nederland, augustus 1995
- Ledenlijst Contactorgaan van Nederlandse Orkesten (cno), augustus 1995
- Adressenbestand LOKV, september 1995
- Adressenbestand Nederlands Impresariaat, september 1995

Bijlage 3 : Literatuur

Kok, J. Het educatieve werk van de Nederlandse symfonie-orkesten, Stichting Kunst Educatief, Amsterdam, 1981.

Wittebrood, G. Over publieksbegeleiding, onderzoek naar vormen van publieksbegeleiding in het jeugdtheater, afstudeerscriptie, Universiteit van Amsterdam, 1995.

Verhulst, T.A.M, Völker, B.G.M. en Driessen, F.M.H.M. Samenwerking tussen kunsteducatie, amateurkunst en professionele kunst, verslag van een onderzoek, Utrecht, 1995.

Oostwoud Wijdenes, J. en Haanstra, F. Een premie op cultuur. Een onderzoek naar de stimuleringsregeling basisonderwijs van het LOKV. SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam 1994.

Kunsteducatie: trend en behoeften, Bot, R, de Groot B. en Van Hoorn, M., LOKV, Utrecht, 1995.

Investeren in cultuur. Nota cultuurbeleid 1993-1996. Ministerie van WVC, SDU, Den Haag, 1992.

Probleemverkenning Kunst-aan-Bod, Oostwoud Wijdenes, J., en Van Hoorn, M., SCO-Kohnstamm Instituut/LOKV, Amsterdam, 1996.

Pantser of ruggegraat. Uitgangspunten voor cultuurbeleid, Ministerie van OCW, Den Haag, Juli 1995.

Flexibilisering cultuurbudget, toekomst van de podiumkunsten. Brief van staatssecretaris A. Nuis aan de Tweede Kamer, d.d. 16-11-1995.

Hagemans, A. Overheid wil meer jongeren bij kunst betrekken. Uit: Tijdschrift Kunst & Educatie, Vierde jaargang, nr. 6, 1995.

Onderzoeksvorstel Trendrapport Museumeducatie. Haanstra, F. en Oostwoud Wijdenes, J. SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam, 1995.

COLOFON

Marktverkenning kunsteducatie - professionele kunst is een uitgave van het LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie.

Het onderzoek werd uitgevoerd door Marjo van Hoorn, stafmedewerker Onderzoek en Ontwikkeling van het LOKV, en Bureau Bert de Groot.

Auteurs:

Marjo van Hoorn

Bert de Groot

65037.10

LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Ganzenmarkt 6

Postbus 805

3500 AV Utrecht

Telefoon 030-233 23 28

Fax 030-233 40 18

